

Nagy László (közlő)

Kelemen Lajos történész levele

Egyházközségünk gazdag, de feldolgozatlan levéltári anyagát kutatóm egy Kelemen Lajos-levél akadt a kezembe. Milyen is az isteni gondviselés! Nemrég jelent meg a Művelődés Egyesület kiadásában (2019) Sas Péter könyve *Gidófalvy Istvánné Pataky Etelka, az udvarházak festőművésznőjéről*. Ebben többször találkozunk a Kelemen Lajos névvel, mert házitanító volt a Gidófalvy család dobokai házában, majd nagyon jó barátja Marosvásárhely egykori legismertebb gyógynövényszakértőjének, Gidófalvy Istvánnak (1859–1921). A fent jelzett levelet is Dobokáról hazaérkezve írta Halmágyi János (1884–1968) marosvásárhelyi esperesnek, aki közvetítő volt Bálint Ödön (1890–1956) homoródkarácsonyfalvi unitárius lelkész és Kelemen Lajos között. Érdeemes elolvasni az 1939. szeptember 7-én kelt levelet:

[más tintával és Halmágyi János kezével: 1939. IX. 9. 159. Hiv. 7. Anyakönyvi kivonatok ügyében]

„Kedves Nagytiszteletű Uram!

Első levelét Dobokáról hazaérkezve mihelyt megkaptam, mindjárt másnap délután neki fogtam az Egyházi Levéltár rendezésének s most majd minden nap dolgozva ott 2-3 sőt kétszer 4 órát is, nagy része az anyagnak átment a kezemen. Többet egyszerre tapasztalat szerint se nem jó, de nem is célszerű, sőt nem is igen lehet dolgozni, mert a figyelem is kifárad, de az öregedő inak se bírják, mert a rendező munkát állva képtelen az ember végezni.

Végig akartam vinni az egész munkát már, de második levele után az azóta történt események miatt azt küldöm, amit lehet, s most már a rendezést anélkül folytatom, hogy befejezhettem volna a kutatást. Attól tartok ugyanis, hogy az események olyan fordulatot vehetnek, hogy a kért igazolványok ide rekedhetnek. Határlezárás könnyen lehet háború nélkül is.

Amit lehet tehát, azt küldöm, hogy továbbítni lehessen.

Tessék megírni Bálint Ödönnek, hogy ha a bizonyítvány Magyarországra kell, akkor mielőbb küldje, s minél kevesebbet írjon mellé. Minden Magyarországra irányított levelet ugyanis Váradra irányítanak, hol már hetek óta katonai

cenzúra működik. Mindent felbontanak és elolvasnak, de a nyilvánosság előtt a cenzúra nincs kihirdetve. Nem értem, hogy mi szükség van erre az alattomos módszerre, mikor lehet, szabad, sőt a jelen viszonyok közt éppen érhető, ha a levelezés fölött ellenőrzést gyakorolnak. Így esik jobban, mert így felel meg a természetüknek.

A fő, hogy nehogy valami megjegyzés legyen az itteni hangulatról, helyzetről vagy épen katonai dolgokról, mert a legártatlanabb tréfáért vagy egészen értéktelen megjegyzésért is zaklatás, sőt haditörvényszék járhat ki.

Bartalisokról sajnos nem jegyeztem ki az anyakönyvből semmit, mert akkor nem tudtam nemességükről. Egy Bartalis család – a medeséri – Bocskay Istvántól nyert nemeslevelet. Ennek a Medeséren élő ágáról a családtól kaptam egy gen[éológiai] összeállítást 1790 utántól, de ebben a kérdéses Bartalis Mária természetesen nincs ott.

Késésem fő oka éppen az volt, hogy az Egyházi Levéltárban meg akartam kapni az 1820 tájától 1850-ig felküldött évi anyakönyvi másolatokat. Sokat meg is találtam – főleg az 1840-es évekből – de az 1834-től 1840-ig egyet sem kaptam. Pedig úgy látszik, hogy akkor több évben beküldötték az anyakönyvek másolatait, – de lehet, hogy vagy elpusztultak, vagy esetleg nem minden évben küldötték be azokat. Ha a további rendezés alatt valami elő kerülne, azokból a másolatokat a püspöki irodával kiállítatva, rögtön megküldöm.

A Nagy Miklós (Káli) féle keresztlevéllel már szerencsésebb voltam. Ez megvolt kivonataim között, s küldöm.

Késésemért szíves elnézést kérek.

Nekem mióta nyugalomba vonultam, nincs nyugtom a sok kérdezősködőtől. Ebben az ügyben is legalább hatszor megzavartak.

Mély tisztelettel maradok tisztelője Kelemen Lajos

Kolozsvár, 1939. IX. 7.

Túl is!

Tegnap du. 6-tól 9-ig háromszor jártam a főpostán a levél feladásáért.

E százezet meghaladó lakójú város ajánlott-levél forgalmát mucsai módon, egyetlen tisztviselőnővel bonyolítják le. Először 6 órakor csak heten állottak előttem. Elmentem más dolog végzésére. Mire $\frac{3}{4}$ 7-re visszatértem: újra 9 ember várt s $\frac{3}{4}$ 9-kor én lettem a 13-ik. Ekkor már meg se kíséreltem a feladást.

Tessék megírni Bálintnak, hogy ha Magyarországra küldi a keresztlevelet, okvetlen ajánlottan küldje, mert nagyon sok egyszerű levél elvész.

A cenzúrán beléfáradnak a sok ezer levél olvasásába s eldobnak belőle.

A levelezőlapok még megjönnek s elmennek.”

[E mondat után ceruzával, Bölöni Mikó Lőrinc titkár kézírásával, a következő bejegyzés olvasható:]

Igazolvány. Alulírott egyházi levéltáros igazolom, hogy a m[áros]szentkirályi u[nitárius] ek[lézsia]. 1832–1877-i anyakönyv kötetét Ntiszt H.J mv.i esp.-lelkész úrtól a nemesi adatok kiírása céljából használatra Kolozsvárra hoztam. Közben az Unitárius Egyház Közönség levéltárának nagy anyagát át kellett költöztetnem a régi kollégiumépület egykori diszterme alá kijelölt helyiségbe s e költözéssel a mszentkirályi anyakönyv a nagy levéltári anyagba tévedt és azt többszöri keresés mellett sem találtam meg. Ez az oka annak, hogy Egyházközönség Levéltára megkezdett rendezésének befejeztén is az 1832–77 évi anyakönyvet a legnagyobb sajnálatomra nincs módomban eladni. Cluj-Kol. 1939. szept. 4-én Nagyernyei Kelemen Lajos ny. Egyet[emi] Könyvtár és Erd[élyi] Múz[eum] Levélt[árának] levéltárosa, unitárius egyházi levéltáros, a M[agyar] Tud[ományos] Ak[adémia] levelező tagja

Ad 60/1939. sz. Bizonyítom, hogy a fenti igazolványt Kelemen Lajos egyházi levéltáros előttem írta alá.

P. H. EKT.

Cluj-Kolozs 1939. szept. 4.

Dr. Bölöni Mikó Lőrinc unitárius titkár.